

การบริหารโรงเรียน

รองศาสตราจารย์หวน พิณรุฬห์

การบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

รองศาสตราจารย์หวน พันธุ์พันธ์
ป.ม.ช., กศ.บ., ค.ม. (บริหารการศึกษา)

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน

รหัสสินค้า 24062

ISBN : 974-505-483-6

อภินันทนาการ
45.-
อักษรบณ.พิช

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

011229

จัดพิมพ์จำหน่ายโดย
ห้างหุ้นส่วนจำกัด

อักษรบัณฑิต

1667/173-177 ถนนปิ่นเกล้าตัดใหม่
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700
โทร: 424-7161, 424-0152

คำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง

หนังสือ “การบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน” เล่มนี้เป็นกรพิมพ์ครั้งที่สองโดยอักษรบัณฑิต ส่วนเล่มที่พิมพ์ครั้งแรกนั้นเป็นรูปของโรเนียวเย็บเล่ม โดยผู้เขียนจัดพิมพ์เผยแพร่เอง เพียงประมาณ 300 เล่มเท่านั้น ในการจัดพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกนั้น มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น มติชน สยามรัฐ ไทยรัฐ เดลินิวส์ แนวหน้า และวารสารมิตรครูได้ช่วยประชาสัมพันธ์และแนะนำให้ ปรากฏว่ามีผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์และห้องสมุดสนใจจดหมายมาสั่งซื้อเป็นจำนวนมากพอสมควร นอกจากนั้นผู้เขียนยังนำไปฝากขายตามร้านหนังสือในกรุงเทพมหานครบางแห่ง ก็มีผู้สนใจซื้อพอสมควรเช่นกัน ผู้เขียนคิดว่ายังมีผู้ที่ไม่ทราบว่ามีหนังสือ “การบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน” เล่มนี้พิมพ์เผยแพร่อีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์ที่อยู่ต่างจังหวัด เพราะสังเกตจากผู้สั่งซื้อทางจดหมายเป็นผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดเป็นส่วนมาก ดังนั้นผู้เขียนจึงมอบต้นฉบับให้อักษรบัณฑิตจัดพิมพ์ใหม่เป็นการพิมพ์ครั้งที่สอง ซึ่งมีรูปเล่มน่าอ่านมากกว่าพิมพ์ครั้งแรก อีกทั้งผู้เขียนได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทที่ 9 เรื่อง “แนวนโยบายของประเทศในการพัฒนาชุมชน” นั้น ผู้เขียนได้เพิ่มนโยบายของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2529 โดยคัดมาเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งแฝงอยู่ในนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายทางสังคม นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เพิ่มภาคผนวกไว้ท้ายเล่มอีกด้วย โดยผนวกเรื่องเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คือเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2527 หมวดที่ 1 โรงเรียนกับชุมชน กับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 หมวดที่ 4 ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ผู้เขียนหวังว่าการพิมพ์ครั้งที่สองนี้จะสมบูรณ์กว่าพิมพ์ครั้งแรกอย่างมากทีเดียว

อย่างไรก็ตามผู้เขียนคิดว่าหนังสือ “การบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน” นี้คงจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์และนิสิตนักศึกษาทางด้านศึกษาศาสตร์ครุศาสตร์บ้างพอสมควร และหากยังมีข้อบกพร่องอยู่อีก ขอความกรุณาแจ้งให้ผู้เขียนทราบด้วยจักขอบพระคุณอย่างสูง

หวน พันธุพันธ์

2 ธันวาคม 2529

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
กรุงเทพมหานคร 10220
โทร. 5210323

คำนำ

ภารกิจของการบริหารการศึกษา หรืองานบริหารโรงเรียนนั้น มักนิยมแบ่งออกเป็น 5 ประเภทด้วยกันคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน และการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นมักได้รับความสนใจและปฏิบัติกันน้อยกว่าการบริหารงานประเภทอื่น ๆ แต่ก็มี การเรียนการสอนวิชานี้กันในคณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และวิทยาลัยครู ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท เป็นวิชาเอกการบริหารการศึกษาก็มี วิชาโทการบริหารการศึกษาก็มี ส่วนชื่อวิชานี้มีใช้แตกต่างกันไป เช่นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนบ้าง โรงเรียนกับชุมชนบ้าง โดยที่ผู้เขียนได้สอนวิชานี้มากกว่า 6 ปีแล้วพบว่า นอกจากการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนจะได้รับความสนใจและปฏิบัติกันน้อยแล้ว ยังมีผู้เขียนหนังสือด้านนี้น้อยมากอีกด้วย ผู้เขียนจึงได้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้น ในชื่อว่า “การบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน” คิดว่าคงจะเป็นประโยชน์สำหรับนิสิต นักศึกษาที่เรียนวิชานี้ รวมทั้งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้เห็นความสำคัญให้ความสนใจ และปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากยิ่งขึ้น

สำหรับเนื้อหาของสาระของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเริ่มจากบทนำ ซึ่งเป็นการนำเข้าสู่เรื่องคือเรื่องความหมายและขอบข่ายของการบริหาร ความหมายของการบริหารการศึกษา ความหมายของการบริหารโรงเรียน และงานบริหารโรงเรียน จากนั้นจึงเริ่มเรื่องความหมายของโรงเรียนและความหมายของชุมชน ลักษณะของชุมชน ปัญหาและการแก้ปัญหาของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่สัมพันธ์กับชุมชน ปัญหาและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเรื่องสุดท้ายคือเรื่องนโยบายของประเทศในการพัฒนาชุมชน

ในการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเริ่มรวบรวมและเรียบเรียงตั้งแต่เริ่มสอนวิชานี้ในชื่อวิชาว่า บริหาร 422 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จนกระทั่งเปลี่ยนชื่อเป็นวิชา บริหาร 321 โรงเรียนกับชุมชน นับตั้งแต่เริ่มรวบรวมและเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียน

ได้พบข้อมูลใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันอยู่เสมอ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมา สำหรับ ข้อมูลและเนื้อหาสาระที่ผู้เขียนนำมาเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ได้มาจากหลายแหล่งด้วยกัน เช่น หนังสือ เอกสารต่าง ๆ วารสาร หนังสือพิมพ์ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ การอภิปรายและการ แสดงความคิดเห็นของนิสิตที่ผู้เขียนสอน และประสบการณ์ตรงของผู้เขียนเองด้วย ซึ่งผู้เขียนได้ ทำบรรณานุกรมไว้ท้ายบทแต่ละบทด้วยแล้ว อย่างไรก็ตามผู้เขียนคิดว่าข้อผิดพลาดและข้อบกพร่อง ในหนังสือเล่มนี้ย่อมมีอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาสาระที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงใน ปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้เขียนหวังว่าคงได้รับคำติชมจากท่านผู้อ่านบ้าง ขอขอบพระคุณ ล่วงหน้ามา ณ ที่นี้ด้วย

ชวน พิณรุฬห์

29 กรกฎาคม 2528

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน

กรุงเทพมหานคร 10220

โทร. 5210323

สารบัญ

	หน้า
คำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง	
บทที่ 1 บทนำ	1
ความหมายของการบริหาร	1
ขอบข่ายของการบริหาร	4
ความหมายของการบริหารการศึกษากับการบริหารโรงเรียน	5
งานบริหารโรงเรียน	7
สรุปท้ายบท	13
บรรณานุกรม	15
บทที่ 2 ความหมายของโรงเรียนและความหมายของชุมชน	17
ความหมายของโรงเรียน	17
ความหมายของชุมชน	18
แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนกับชุมชน	20
สรุปท้ายบท	20
บรรณานุกรม	21
บทที่ 3 ลักษณะของชุมชน	22
1. ชุมชนชนบทหรือชุมชนปริมณฑล	22
ลักษณะของชุมชนชนบท	22
ปัญหาของชุมชนชนบท	23
การแก้ปัญหาของชุมชนชนบท	29
2. ชุมชนในเมืองหรือชุมชนทุติยภูมิ	33
ลักษณะของชุมชนในเมือง	33
ปัญหาของชุมชนในเมือง	34
การแก้ปัญหาชุมชนในเมือง	39
ผู้บริหาร บุคลากรของโรงเรียนและบทบาทในการแก้ปัญหาของชุมชน	42
สรุปท้ายบท	44
บรรณานุกรม	46

บทที่ 4	สถาบันต่าง ๆ ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน	48
	ความหมายของสถาบัน	48
	1. สถาบันครอบครัว	48
	2. สถาบันศาสนา	50
	3. สถาบันการปกครอง	51
	3.1 ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง	51
	3.2 ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค	56
	3.3 ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น	57
	4. สถาบันเศรษฐกิจ	58
	5. สถาบันอนามัย	60
	6. สถาบันการศึกษา	63
	7. สถาบันนันทนาการ	66
	8. สถาบันอื่น ๆ	67
	สรุปท้ายบท	70
	บรรณานุกรม	73
บทที่ 5	ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	75
	สรุปท้ายบท	77
	บรรณานุกรม	78
บทที่ 6	หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	79
	1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครองของนักเรียนและ ประชาชนในชุมชน	80
	2. การเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน	80
	3. การรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ	82
	4. โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน	83
	5. โรงเรียนขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชน	86
	6. บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน	87
	7. การใช้ทรัพยากรในชุมชน	88
	8. การออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนตามบ้าน และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	90
	9. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน	91
	สรุปท้ายบท	95
	บรรณานุกรม	97

บทที่ 7	ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนที่สัมพันธ์กับชุมชน	99
	1. โรงเรียนชุมชน	100
	2. โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.)	104
	3. วิทยาลัยชุมชน	110
	สรุปท้ายบท	115
	บรรณานุกรม	116
บทที่ 8	ปัญหาและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	118
	ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	118
	ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา	126
	สรุปท้ายบท	130
	บรรณานุกรม	132
บทที่ 9	แนวนโยบายของประเทศในการพัฒนาชุมชน	133
	1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525—2529)	133
	2. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525—2529)	135
	3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524	135
	4. นโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน	136
	5. ทิศทางการพัฒนาชนบทในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530—2534)	144
	สรุปท้ายบท	145
	บรรณานุกรม	146
ภาคผนวก		147
	— เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2527	149
	— เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522	151
	— จากหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ที่แนะนำหนังสือ “การบริหารโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน” ฉบับพิมพ์ครั้งแรก	152
	— จดหมายจากครูอาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา	154

บทที่ 2

ความหมายของโรงเรียน และความหมายของชุมชน

ตามความเข้าใจของคนทั่วไป มักจะกล่าวกันว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เรียนหนังสือ เมื่อนักเรียนไปโรงเรียนก็เพื่อไปเรียนหนังสือ แม้กระทั่งครูไปโรงเรียนก็เพื่อไปสอนหนังสือ ซึ่งยังเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะโรงเรียนมิใช่เป็นสถานที่ที่เรียนหนังสืออย่างเดียว นักเรียนไม่ได้เรียนหนังสืออย่างเดียว ครูก็ได้สอนหนังสืออย่างเดียว และมักจะมีคำกล่าวที่กล่าวกันอยู่เสมอว่า การสอนของครูในโรงเรียนนั้น เป็นการสอนคน ไม่ใช่สอนหนังสือ นั่นคือ การสอนคนให้ได้อะไรหลาย ๆ อย่าง ทั้งอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ทำงานเป็น แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ มีความประพฤติดี มีร่างกายแข็งแรง เป็นต้น

ดังนั้นความหมายของโรงเรียนจึงมิได้หมายถึงสถานที่ที่เรียนหนังสือของนักเรียนเพียงอย่างเดียว หรือสถานที่ที่ครูใช้สอนหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่มีความหมายกว้างไกลและลึกไปกว่านั้น ในบทนี้จะได้กล่าวถึงความหมายของโรงเรียน และความหมายของชุมชนตามลำดับไป ในตอนท้ายของบทนี้จะกล่าวถึงว่าโรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กัน มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร หรือมีปรัชญาเกี่ยวกับโรงเรียนกับชุมชนไว้อย่างไรบ้าง

ความหมายของโรงเรียน

มีผู้ให้ความหมายของโรงเรียนไว้คล้าย ๆ กันอยู่หลายความหมาย ผู้เขียนขอยกมาสัก 4 ความหมายดังนี้

1. โรงเรียน คือ หน่วยของสังคมที่ทำหน้าที่แรกและหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรมอย่างเป็นระบบแก่สมาชิกของสังคม แต่ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่รองและหน้าที่เสริมในการรักษาดีบทรอบคตินิยมประเพณี ค่านิยมอื่น ๆ ด้วยพร้อมกันไป¹

2. โรงเรียน คือ สถาบันแห่งหนึ่งของชุมชน โรงเรียนคือแหล่งที่ให้การเรียนรู้ประสบการณ์ทางการศึกษา แก่สมาชิกของชุมชน²

3. โรงเรียน หมายถึงหน่วยของสังคมหน่วยหนึ่งที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายคน ซึ่งมีความต้องการและวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะใช้เป็นองค์การในการให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ³

¹สุโขทัยธรรมจริย, มหาวิทยาลัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ เอกสารการสอนชุดวิชาโรงเรียนกับชุมชน, น. 31

²สมน อมรวิวัฒน์ "โรงเรียนกับชุมชน" ประมวลคำบรรยายในการอบรมครูใหญ่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดหัวเวียงอำเภอแจ้จจร, น. 219

³วิจิตร วุฒิบงกภู และคนอื่น ๆ การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, น. 3

4. โรงเรียน หมายถึงสถานศึกษาอันเป็นองค์การที่ให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้รับการศึกษา ประกอบด้วยอาคารสถานที่ บุคลากร ระบบ ระเบียบ รูปแบบในการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษา¹

จากความหมายของโรงเรียนทั้ง 4 ความหมายนี้จะพบว่า มีความหมายคล้าย ๆ กันนั่นเอง และข้อความที่คล้ายกันพอจะแยกออกได้เป็น 3 ข้อด้วยกัน ดังนี้

1. หน่วยของสังคมหรือสถาบันแห่งหนึ่งของชุมชน หรือ แหล่ง หรือสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อความที่คล้ายกัน คือเป็นสถานที่แห่งหนึ่งนั่นเอง

2. ให้การศึกษาบรมอย่างเป็นระบบ หรือให้การเรียนรู้อุปสรรคการณ์ทางการศึกษา หรือให้บริการทางการศึกษา ซึ่งเป็นการให้การฝึกฝนอบรมคนในหลาย ๆ ด้าน เช่นฝึกฝนอบรมคนให้มีความรู้มีความคิด มีความสามารถ มีคุณธรรม มีร่างกายแข็งแรงและเข้าสังคมได้

3. แก่สมาชิกของสังคม หรือสมาชิกของชุมชน หรือผู้รับการศึกษา หรือเยาวชนและผู้สนใจ ซึ่งได้แก่เยาวชนหรือบุคคลอื่นใดก็ได้

จะเห็นได้ว่าข้อความทั้ง 3 ข้อนี้ จะมีอยู่ในความหมายของโรงเรียนทั้ง 4 ความหมายข้างต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ก็พอสรุปความหมายของโรงเรียนได้ว่า

“โรงเรียนหมายถึงสถานที่หรือหน่วยของสังคมที่ให้การฝึกฝนอบรมคนในหลาย ๆ ด้านแก่บุคคลในสังคม”

โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่ไม่ได้ให้ความรู้แก่บุคคลเท่านั้น หรือไม่ใช่เป็นสถานที่ที่เรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่เป็นสถานที่ที่ให้การฝึกฝนอบรมคนทั้งด้านหนังสือ ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถในการทำงาน การประกอบอาชีพ ความประพฤติ ความสมบูรณ์ของร่างกาย และการสังคม เป็นต้น

ความหมายของชุมชน

มีผู้ให้ความหมายของชุมชนไว้มากมายด้วยกัน แต่ผู้เขียนขอยกมาสัก 5 ความหมาย ดังนี้

1. ชุมชน คืออาณาบริเวณแห่งหนึ่งที่มีคนจำนวนหนึ่งมาอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน มีความผูกพันต่อสถานที่นั้น มีจารีตประเพณี มีความคิดเห็นและความเชื่อไปในทางเดียวกัน ใช้สาธารณสถานและสถาบันต่าง ๆ ร่วมกัน สามารถจะร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่งได้สำเร็จ²

¹บัญญัติ นั้เพชร “การบริหารการเงินโรงเรียน” ในวิทยานักบริหารการศึกษาศึกษา, น. 180

²สุมน, เรื่องเดียวกัน, น. 219

2. ชุมชน คือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนและติดต่อกัน มีส่วนสำคัญของชีวิตทั่ว ๆ ไปอย่างเดียวกัน โดยมองเห็นได้จากกิจกรรมารยาทขนบธรรมเนียม ประเพณีและการพูดจา¹

3. ชุมชน หมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่หรือในเมืองเดียวกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน²

4. ชุมชน หมายถึงชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ร่วมกัน และมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ คล้าย ๆ กันร่วมกัน³

5. ชุมชน หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องที่เดียวกัน และมีผลประโยชน์อาชีพคล้ายคลึงกัน หรือมีสัญชาติ ศาสนาอย่างเดียวกัน⁴

จากความหมายของชุมชนทั้ง 5 ความหมายนี้จะพบว่ามีความที่คล้าย ๆ กันอยู่ 4 ข้อด้วยกันดังนี้

1. อาณาบริเวณหรืออาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างแน่นอนหรือท้องที่หรือในเมืองซึ่งหมายถึงสถานที่ที่มีบริเวณมากพอสมควรนั่นเอง

2. คนจำนวนหนึ่ง หรือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งหรือกลุ่มชนหรือชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งหมายถึงคนหรือประชาชนจำนวนหนึ่งนั่นเอง

3. อาศัยอยู่ร่วมกันหรือตั้งภูมิลำเนาอยู่ หรือที่อยู่ในท้องที่หรือในเมืองเดียวกัน หรือที่อยู่ร่วมกัน หรือที่อาศัยอยู่ในท้องที่เดียวกัน ซึ่งหมายถึงการอาศัยอยู่ร่วมกันนั่นเอง

4. มีจารีตประเพณี มีความคิดเห็นและความเชื่อไปในทางเดียวกัน หรือมีส่วนสำคัญของชีวิตทั่ว ๆ ไปอย่างเดียวกัน หรือภายใต้กฎหมายเดียวกัน หรือมีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ คล้าย ๆ กันร่วมกัน หรือมีผลประโยชน์อาชีพคล้ายคลึงกัน ซึ่งหมายถึงมีความคล้ายคลึงกันหรือมีการกระทำอย่างเดียวกันนั่นเอง

เมื่อเป็นเช่นนี้ ความหมายของชุมชน จึงน่าจะหมายถึงบริเวณที่มีคนหรือประชาชนจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ร่วมกัน และมีการกระทำอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่นบริเวณริมแม่น้ำลำคลอง หรือบริเวณที่มีแหล่งน้ำ จะมีประชาชนไปตั้งบ้านเรือนอยู่หลายหลังอาจเป็น 10 หรือ 100 หลังคาเรือน และประชาชนดังกล่าวจะมีความสนใจหรืออาชีพคล้ายกัน หรืออย่างเดียวกัน เช่นทำไร่เหมือนกัน ทำการประมงเหมือนกัน ค้าขายเหมือนกัน ทำงานโรงงานอุตสาหกรรมเหมือนกัน นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน นับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน มีประเพณีเหมือนกัน เหล่านี้เป็นต้น

¹ สมศักดิ์ ศรีมานิชย์, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, น. 1

² สมทรง เขมธวัช, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, น. 1

³ สมทรง, เรื่องเดิม, น. 1.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน